

25.5.2001

1994/4/99

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Henrik Åström

SEURAKUNTAYHTYMÄN MIKROTUKIHENKILÖN TYÖSUHTEEN EHDOKSI ASETETTU KIRKON JÄSENYYSVAATIMUS

1 KIRJOITUS

A kertoi eduskunnan oikeusasiamiehelle 24.9.1999 sähköpostitse toimittamassaan kantelukirjoituksessa, että Tekniikka & Talous lehdessä oli 23.9.1999 haettavana Espoon seurakuntayhtymän hallintovirastossa mikrotukihenkilön työsuhde. Mikrotukihenkilön työtehtäviin kuului ilmoituksessa yksilöityjen noin 300 työaseman ylläpitotehtävät sekä käyttäjien atk-ongelmien ratkaisu. Pätevyysvaatimuksien lisäksi valittavan henkilön tuli olla evankelis-luterilaisen kirkon jäsen. A pyysi oikeusasiamiestä selvittämään, rikkoiko työpaikkailmoitus Suomen perustuslain säännöksiä, joissa turvataan kansalaisten yhdenvertaisuus ja uskonnonvapaus.

2 SELVITYS

Espoon seurakuntayhtymä toimitti 15.12.1999 kantelukirjoituksen johdosta selvityksen ja antoi lausunnon. Kirkkohallitus antoi 22.2.2000 lausunnon kantelukirjoituksen ja selvityksen johdosta.

Espoon seurakuntayhtymästä hankittiin vielä 26.3.2001 lisäselvitystä asiassa. Lisäksi hankittiin 10.5.2001 ja 16.5.2001 puhelimitse lisätietoja seurakuntayhtymän hallintopäälliköltä ja hallintosihteeriltä sekä kirkkohallituksen henkilöstöpäälliköltä.

Jäljennökset asiassa hankitusta selvityksestä, lausunnoista ja lisäselvityksestä ovat tämän päätöksen liitteenä.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esim. kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on myös uskonnon ja omatunnon vapaus. Uskonnon ja omatunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava mm. edellä sanottujen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteu-

tuminen.

Kirkkolain (1054/1993) 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kirkon, seurakunnan tai seurakuntayhtymän virassa sekä jumalanpalvelukseen, kirkollisiin toimituksiin, diakoniaan tai opetukseen liittyvässä pysyväisluonteisessa työssä voi olla vain evankelis-luterilaisen kirkon jäsen.

3.2

Selvitys

Espoon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkoneuvosto katsoi lausunnossaan, että mikrotukihenkilön tehtävä on luonteeltaan toimimista ja kommunikoinnista kautta koko työyhteisön. Mikrotukihenkilön tulee tehtävänsä laaja-alaisuuden vuoksi voida hyväksyä ja toteuttaa niitä peruserätyksiä, joihin kirkon koko toiminta nojaa. Kun tietotekniikka on nykypäivänä kiinteästi kytketty kaikkiin seurakuntien työmuotoihin, mikrotukihenkilön työssä ei ole kyse pelkästään tekniikan toimimisesta, vaan samalla tuen antamisesta kirkon oppien toteuttamisessa, toisin sanoen kokonaisvaltaisesta tuesta kirkon työprosessille. Kirkkoneuvoston käsityksen mukaan mikrotukihenkilö on siis rinnastettava niihin kirkkolaissa mainittuihin virkamies- ja työntekijäryhmiin, joiden osalta seurakuntayhtymä voi työnantajana edellyttää työntekijältä kuulumista kirkkoon.

Kirkkohallitus totesi lausunnossaan muun muassa, että kun seurakunta ottaa palvelukseensa työ-sopimussuhteisen työntekijän muihin kuin uskonnon harjoittamiseen tai uskonnollisen vakaumuksen opettamiseen liittyviin tehtäviin, valinta ei ole kirkkolain perusteella sidottu kirkon jäsenyyteen. Valintaprosessin lähtökohtana on löytää tehtävään pätevin ja sopivin henkilö. Silloin, kun työntekijä päätehtävänsä ohessa joutuu käytännössä toimimaan myös seurakunnan ja sen sanoman edustajana, seurakunnan jäsenyydelle voidaan panna painoa työntekijää valittaessa, koska hänen voidaan tällöin katsoa joutuvan työssään tekemään päätehtävänsä ohella myös kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä. Näin on kirkkohallituksen mukaan asianlaita useissa seurakunnan tehtävissä ja näin on erityisesti pienten seurakuntien monissa tehtävissä. Harkinta on kirkkohallituksen lausunnon mukaan tehtävä tapauskohtaisesti ja lainkohdan velvoitetta kirkon jäsenyydestä on tulkittava hallitusmuodon 5 §:n 2 momentin (nytemmin perustuslain 6 §:n 2 momentin) ja työsopimuslain 13 §:n valossa suppeasti.

Espoon seurakuntayhtymän hallintosihteerin 10.5.2001 antaman tiedon mukaan Espoon seurakunnan hallintoa ja toimintaa säätelevässä virkasäännössä tai muussakaan ohjeessa ei ole säännelty työpaikkailmoitusmenettelyä. Ilmoitusmenettely perustuu vakiintuneeseen käytäntöön. Kirkkohallituksen henkilöstöpäällikön 10.5.2001 antaman tiedon mukaan myöskään kirkkohallitus ei ole ohjeistanut seurakuntia työpaikkailmoitusmenettelyn osalta, vaan seurakuntien menettelyt ovat muotoutuneet käytännössä itsenäisesti. Henkilöstöpäällikön käsityksen mukaan yleisenä lähtökohtana seurakuntien työpaikkailmoittelussa on ollut periaate, jonka mukaan työpaikkailmoitus tulee laatia mahdollisimman kattavaksi.

3.3

Arviointi

Kantelukirjoituksessa on kysymys kantelijan syrjivänä pitämän lehti-ilmoituksen arvioinnista. Kyse ei ole tapahtuneeksi väitetystä perustuslain syrjintäkiellon rikkomisesta.

Espoon seurakuntayhtymä on työpaikkailmoituksellaan hakenut mikrotukihenkilöä, jonka työtehtäviin ilmoituksen mukaan kuului seurakuntayhtymän tietokonelaitekannan ylläpitotehtävät sekä käyttäjien atk-ongelmien ratkaisu. Espoon seurakuntayhtymän 26.3.2001 lisäselvityksenä toimittamassa ko. mikrotukihenkilön työsopimuksessa ei ole tarkemmin määritelty mikrotukihenkilön työtehtäviä.

Kyseistä ilmoitusta arvioitaessa totean ensinnäkin omana käsityksenäni sen, että atk:n käyttö voi nykyaikana kytkeytyä laajalti kirkon julistus-, opetus- ja diakoniat toimintaan ja että myös atk:n käytöstä vastaavat kirkon työntekijät saattavat työskennellä tehtävästä riippuen laajalti näiden kirkon toimintojen parissa. Atk-henkilöstön vastuu liittyy kuitenkin ensisijaisesti asioiden tekniseen eikä sisällölliseen puoleen.

Yhdyn kirkkohallituksen esittämään näkemykseen, jonka mukaan työsuhteista työntekijää koskevaa kirkon jäsenyysvaatimusta tulee tarkastella tapauskohtaisesti sen perusteella, missä määrin hänen työtehtäviinsä liittyvät kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittuihin toimintoihin. Tarkastelussa tulee käsitykseni mukaan arvioida myös sitä, missä määrin työntekijä vastaa näiden toimintojen sisällöstä. Tarkastelu tulee suorittaa etukäteen ja siten, jotta sen tulokset voidaan ottaa huomioon työnhakumenettelyssä, myös työpaikkailmoituksen laadinnassa.

Espoon seurakuntayhtymän selvityksestä ei käy ilmi, oliko nyt kyseessä olevassa työnhakumenettelyssä etukäteen tarkasteltu sitä, missä määrin mikrotukihenkilön työ tulisi liittyä kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin toimintoihin. Tämän selvityksen puuttuessa on mikrotukihenkilöä koskevan kirkon jäsenyysvaatimuksen arvioinnin lähtökohdaksi otettava kyseinen työpaikkailmoitus.

Mikrotukihenkilöä koskevasta työpaikkailmoituksesta ei ilmene, että mikrotukihenkilön tehtävänä olisi osallistua tai suorittaa kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimintoja sillä tavoin, että kyseisen työntekijän kirkon jäsenyyttä koskevaa vaatimusta voitaisiin pitää perusteltuna. Päin vastoin, ilmoitus viittaa siihen, että kyse oli yksinomaan atk-laitteiston teknisistä ylläpitotehtävistä. Kun otetaan lisäksi huomioon se, että Espoon seurakuntayhtymän atk-laitekanta on ilmoituksen mukaan noin 300 työaseman suuruinen, mikrotukihenkilön tehtävien voidaan päätellä olevan teknisiä.

Asian arvioinnissa on käsitykseni mukaan kyse kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentin tulkinnasta. Perustuslain 22 §:n nojalla lakeja tulee tulkita perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti. Uskonnonvapautta koskevaan perusoikeuteen liittyy kiinteästi uskontoon ja vakaumukseen perustuvan syrjinnän kielto. Säännökset kuuluvat vuoden 1995 ns. perusoikeusuudistuksen ydinalueeseen. Siitä huolimatta, että kirkkolaki on säädetty ennen perusoikeusuudistusta, kirkkolain soveltamisessa on noudatettava ns. perus- ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintatapaa. Tämä tarkoittaa sitä, että lain perusteltavissa olevista tulkintaehdoista on valittava se, joka parhaiten edistää perusoikeuksien tarkoituksen toteutumista ja joka ehkäisee ristiriidan perustuslain kanssa. Kun otetaan huomioon se, että työpaikkailmoitus näyttäisi viittaavaan siihen, että kyse on atk-tekniisestä työstä ilman erityistä liittymää kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittuihin toimintoihin, vaatimus kirkon jäsenyydestä ei näyttäisi parhaalla mahdollisella tavalla toteuttavan kirkkolain asianomaisen kohdan perus- ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintatapaa. Koska asia on tulkinnanvarainen, katson, ettei Espoon seurakuntayhtymä ole menetellyt asiassa lainvastaisesti. Kiinnitän sen huomiota kuitenkin

vastaisen varalle edellä sanottuihin näkökohtiin työhakumenettelyssä sekä kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentin tulkinnassa. Tässä tarkoituksessa lähetän Espoon seurakuntayhtymälle tiedoksi jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi myös kirkkohallitukselle tiedoksi. Asia ei anna minulle aihetta enempiin toimenpiteisiin.